

De wonderbaarlijke toename van de bosanemoon in Everzwijnbad

In het vorige artikel spitsten we ons toe op veranderingen in de boomlaag, maar ook de kruidlaag wordt nauwlettend in de gaten gehouden. Ook daar werden geen spectaculaire verschuivingen verwacht op tien jaar tijd, maar toch zijn er een aantal b(l)oeiende ontwikkelingen. Daarvoor kijken we eerst naar de presentie en bedekking van soorten in de vegetatieproefvlakken (16x16 meter) van de cirkelplots. Voor heel wat soorten (grote muur, witte klaverzuring, bosgierstgras, braam, stekelvarens, parelgras) is er weinig veranderd. Maar bij een pak andere soorten zien we wel al belangrijke verschuivingen : een aantal soorten die duidelijk gelinkt kunnen worden aan de vroegere bosexploitatie en bijhorende uitsleepsporen zijn zeer sterk achteruit gegaan : pitrus en waterpeper gaan van 8 en 5 naar 0 proefvlakjes; ijle zegge gaat van 16 naar 5 en ruige veldbies van 35 naar 17. Ook gladde witbol gaat opvallend sterk achteruit.

Soort	2003	2013
Pitrus	8 (<1%)	0
Waterpeper	5 (<1%)	0
Bleke zegge	5 (<1%)	0
Ijle zegge	16 (<1%)	5 (<1%)
Gladde witbol	30 (6,0%)	21 (2,7%)
Ruige veldbies	35 (<1%)	17 (<1%)
Adelaarsvaren	7 (3,6%)	3 (1%)
Gele dovenetel	24 (4,5%)	26 (2,9%)
Witte klaverzuring	39 (9,5%)	40 (6,8%)
Bosgierstgras	45 (<1%)	45 (1,5%)
Bramen	44 (1,1%)	46 (1,1%)
Brede stekelvaren	45 (1,3%)	43 (2,2%)
Smalle stekelvaren	38 (1,6%)	44 (<1%)
Wijfjesvaren	42 (3,4%)	42 (5,9%)
Grote muur	9 (<1%)	9 (3,9%)
Eenbloemig parelgras	15 (<1%)	17 (3,4%)
Hulst	25 (<1%)	37 (<1%)
Klimop	35 (<1%)	40 (3,2%)
Bosanemoon	44 (<1%)	46 (10,1%)

Opvallende 'stijgers' zijn hulst en klimop, deze laatste ook in bedekking, en dat begin je in het bos toch al goed zien. Maar de meest spectaculaire verandering zien we bij bosanemoon. De soort was tien jaar terug in 44 van de 48 proefvlakken aanwezig, maar haalde nergens een bedekking van meer dan 1%. Nu vind je de soort al in 46 proefvlakken, en vooral de veranderingen in bedekking zijn verbluffend : in minstens de helft van de proefvlakken is de bedekking duidelijk toegenomen (actuele bedekking meer dan 3%), in 7 plots neemt de soort al meer dan 15% in, er zijn er zelfs bij van meer dan 65%. Gemiddeld neemt de karakteristieke bedekking van de soort toe van minder dan 1% naar meer dan 10%. Deze spectaculaire toename had niemand verwacht. De bodem van Meerdaalwoud is in de voorbije decennia immers sterk verzuurd en dit ging samen met een achteruitgang van gevoelige soorten, zoals slanke sleutelbloem, eenbes, maar ook bosanemoon. Soms wordt ook verondersteld dat een nulbeheer leidt tot de achteruitgang van de voorjaarsflora. Wij stellen hier duidelijk het tegendeel vast.

Om onszelf te vergewissen van deze opmerkelijke trend gingen we nog eens apart naar de resultaten van de kernvlakte kijken. Deze ligt immers helemaal in het eikenmengbos, en daar is ook tien jaar geleden de kruidlaag in 98 proefvlakjes van 10x10m minutieus geregistreerd. De opnames zijn er bovendien gebeurd in de tweede helft van april, op het moment dat bosanemoon zijn hoogste bedekkingen haalt. En ja hoor, ook hier dezelfde trends : sterke afname van pitrus, ijle zegge en gladde witbol, lichte toename van hulst en klimop (ten koste van witte klaverzuring?) en alweer heel opvallend : een sterke toename van bosanemoon: presentie van 87 naar alle 98 proefvlakjes, en een karakteristieke bedekking van iets meer dan 1 naar 6,6%.

Het blijft ook voor ons voorlopig een mysterie waarom de soort nu plots zo sterk toegenomen is. Nu is het wel zo dat de bovenste bodemlaag hier tien jaar geleden flirtte met de ondergrens qua zuurtegraad die bosanemoon kan verdragen (pH-water van 4,2). En inderdaad : het is net in die proefvlakken die toen iets minder zuur waren dat de vooruitgang het meest spectaculair is. Zou de bodem, dankzij de verminderde verzuurende deposities zich net voldoende hebben hersteld om de bosanemoon terug te laten komen ? Of speelt de stopzetting van de oogst, met bijhorende afvoer van nutriënten ook een rol ? Iets om verder uit te spitten alleszins, ook letterlijk : binnenkort nemen we nieuwe stalen van de bovenste bodemlaag om te zien of er effectief daar veranderingen te meten zijn. Ook vergelijkingen (bodem en vegetatie) met permanente proefvlakjes in het beheerde bosgedeelte kunnen ons helpen om de vegetatieverandering afdoende te verklaren.

**Kris Vandekerkhove, Anja Leyman, Peter Van de Kerckhove,
Marc Esprit en Luc De Keersmaeker**

Op sommige plaatsen in Everzwijnbad zijn de bosanemonen aspectbepalend. Tien jaar geleden was dit veel minder het geval.

